

BEGOÑA SARDUI ENBEITA, OLERKARI (1939-1981)

UME ZALA

1939'ko azaroaren 24'an jaio zan Areatza-Muxika'n, goizeko 9'etan Itziar'ekin bikia zala. Urrengo egunean uguztu eben San Bizente parrokian. Bere gurasoak Rufino ta Bingene, Zubipuntakoak. Iru urte gurasoakaz egiñik, zazpigaz Jaunartzea egin arte Bilbo'n bizi izan zan izeko-osabakaz, an bizi zala, ikasten, Erronda'ko mojen ikasketxera ibilliaz.

Eskolan ibilli zan Areatza'n Petra Etxeandia andrea-gaz; eskolatik urtenaz Astepe'ko "Textil"-ean asi zan lanean, fabrika au itxi zan arte. Gero Eibar'era neska-me, eta Elgoibar'era, emen be Bar Gorbea'n neskame-tza egiñik.

Umetan ba-zituan Begoña'k griña ta zaletasun bere-ziak: pelota-zale zan, txirringulari trabe eta aurrekulari ez eskasa. Santikurutz jaietan bein Jenara Itxupekoak eta biok pelotan partidua jokatu ta irabazi egin eben. Onelaxe beste askotan be.

GAZTEA

Beste aldetik, Begoñak, amabost-amasei urte ebazala, zaletasun itzala eukan bizikletara; Areatza orduan bizikleta utsa zan eta sprinetan apostuak egiten ziran, eta iñoiz Begoña jausi, katalinea izterretik sartu eta iru aste inguruan, eta ama konturatu barik, gorriak ikusi ebazan, ibilli eziñik eta ogean sartu barik.

Umezain egoalarik, a ta bestea, dantzan eta aurrekugiñen ikusiaz ikasi eban berak be, bere lengusiña Bada Ajuria'rekin batera: nesken aurrekua egiten eban, baiña mutillen moduan. Gero, moja egon zanean, ilgo zan aurreko urtean, Santikurutz jaietan, ekin eutson aurrekuari.

Itziar aren bikiak ainbat kontu daukaz, gaztetakoak batez be. Eskola denporan, eskolako lanak egitea, bat ere ez eban gogoko. "Bera olgetan —diño Itziar'ek— eta

ni eskolakoak egiten. Urrengo egunean, arin, niri kopietan; eta bein, dibidendoa kopiatu eustan baiña dibisorra egitea aaztu ta... zelakoa artu eban. Petra andrea ona zan joten, eta jakiten eban Begoña'k artu bear ebazala; ez eutson ardura aundirik".

OKERKERIAK

Ona beste biurrikeri bat anai-arreben artean sarri jazoten dana. "Beste baten —idazten daust Itziar'ek—, Karmele egoan ezkontzeko eta etorri zan egun batzuk pasatzera. Karmel'ek, ogeratu orduko, oge azpia, eta osteak, dana begiraten eban, eta bein ogean gengozaleta etorri zan, begiratu eban dana eta bakar-gelara joan zan. Begoñak orduan, ogepean sartu zan, eta Karmele, etorri zanean, oge gaiñean jesarrita kaltzerdiak kentzeko asi zan; bata kentzeko, anka lurretik jaso ebanean, Begoñak, ogepetik, bestetik ebatu eutson eta Karmele'ren txilioak eta arrapaladak eskilarak beera, ez eukien azkenik. Ama ta danak, gora, zer gertatzen ete zan... eta non ikusten dodan Begoña ogepetik urteten".

Benetan alaia zala, goi-deiak eragiñik, moja joatea erabagi eban, eta joan orduko, Santikurutz jaietan, aurreku bat eskiñi eutson auzoko lagun bati, agur moduan eta beretzat; axe izan zan aren azkanengo aurrekua.

Ba-eukan senargaia, baiña bera emen itxita Zumarraga'ko Mertzede-komentura joan zan 1961'ko Martiaren 21'an.

Urte bi ta erdi egin ebazan an azi ta ezi; andik ondoren Santoña'ra, Militar Patronato'ra, militar semeen egoitzera. "La Roja" deitzen eutsen an. Zergaitik? Begoña'ri amak karta guztiak euskeraz idazten eutsozan eta euskeraz etozanez nagusiak ezin ulertu.

Zelako istilluak! Erderaz idazteko esanaz idatzi eutson amari, eta amak erantzun: "Ez ekiala berak erderarik eta euskeraz idatziko eutsozala ordurarteko moduan

karta guztiak". Au ikusirik, baimena emon eutsoen kartak euskeraz artzeko.

ERIoTZA

Santoña'tik Egea de los Caballeros'era; emen urte bi egon ondoren, Plazentzia'n iru bat illabete igarotakoan, 1969'an Eibar'era, Zaarren egoitzera emen emonik azkenengo amabi urteak.

1981'ko azaroaren 7'an il zan Astepe'n, Zornotza'n, amalau urtekin lan egin eban lantegiaren ondoan, auto-ixtripuz; berarekin baita il zan Sorkunde bere moja laguna, Dima'ko Indusikoa.

Itziar, Begoña'ren bikia, 1965'an Oar-Arteta'r Anaseguz ezkondu ta bere jaiotxean bizi da. Lau seme-alaba izan ditu, Josu Xaber, Jon Ander, Igor eta Mainer. Senarra ta seme bi (Josu Xaber eta Igor) il jakozan, oneik be ezbearrean.

Olerkari.—Lasterka doan urak gai asko daroaz zirimol, era berean giza-odolak be; besteak beste, bertsoarako trebetasuna zerbait beintzat odolean datorrena ezin daukegu uka. Enbeitarrak, gitxi-asko, danak ditugu bertsolari.

Moja joanda gero, Santoña'tik zoriondu nai izan izan eban bere aizta Bikia. Amazortziko nagusiak dira, "Santander"-tik titulupean "Zeruko Argia"-k argitaldu ebana. Bigarren estrofan bien bateo eguna dakar gogorra, au esanik:

Miren Itziar eta Begoña
zituezan aukeratu,
izen onekin elcizaldian
ginduezan bateatu.

Gero ikastolara, baiña ikasteko "pixkat alperrak". Diño. Loreillaren 22 aurkeratu eben lenengoz Jaunartzeko. Oso dotore jantzi ziran. Olerkariak onela:

Bilbo aldian egon leiteken
jostun onenak egiña,

gure aitamak dotore jazten
egin eben alegiña.

Ondoren, urteak irauliz, lekaime Zumarraga'ra; ango urteak eta Santoña'koak, alai ta langille igaroak. Gazte da, baiña giza-urteak bizkor doaz, eta Begoña onan gogorazten bere bikiari:

Eguzki argia illunduteko
eguna da etorriko
illargi eta izar ederrak
ez dira, Itziar, betiko.

1960'tik 1972'ra unez une diardu bertsoetan. Familiako eta ezagumai batez be zorionak emoten; ez da nekatzen orretan. Eibar'ko Zaarren jaietan arildu eban au:

Gorputz ta arima bat egiñikan
emen gara gaur aurkitzen,
gure Zaar danok merezi daben
jai eder oneek ospatzen.
Mundu ontako egunak laister
danontzat dira pasatzen;
onen ondoren, zer dago, Jauna?
sarritan dogu galdetzen.

Nola gazte izan, ala zartzaro,
nola bizitza ala il;

esaera zar onen barruan
gizon izakera dabil.
Azken urte ontan, maitasunean,
jokatu dezagun abil,
azken saritzat zeru ederra
guretzako izan dedin.

Era ontakoak ditu ainbat eta ainbat kopla eder, zer-nai gairi josiak, beti pozkor, beti bizi, moja bat goratuz, jai bat, urte-egun bat gaitzat artuz. Areatza goratzen dau, Zumarraga goratzen, Santoña ta Eibar goratzen. Eta orretan ekiola, guk nai baiño leen, Jaunak eroan euskun berera.

AITA ONAINDIA

